

TERUGKOMEN OP

Jan Kaptein,
Ruud van Wijnen

In deze rubriek komen we terug op eerdere artikelen.

Railway post in Lithuania – HBG 56

Arunas Sakalauskas stuurde een briefkaart (afb. 3) met het ovale spoorstempel RYGA-KYBARTAI No. 2. De datum is iets vroeger - 27 september 1928, kenletter 'a' - dan aangegeven in de tabel in HBG. Een aanvulling.

Daarna ontdekte hij een nog vroeger stempel, 19-VII-1928

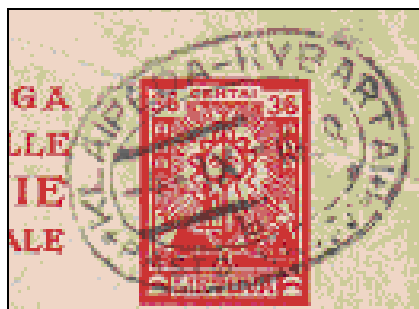
Ook van route No. 4 stuurde hij de afbeelding van een kaart met het nu vroegst bekende stempel, kenletter 'b'. De afzender is priester en dichter Stasius Būdavas (afb. 4). Route 4 is de lijn Klaipėda – Kybartai. In de tabel van 'Railway post in Lithuania' (HBG 56) is dit het ovale stempel type 3. De vroegst gesignaleerde datum was voor type 3, kenletter 'b': 13 oktober 1928.

Afb. 3 (coll. Arunas Sakalauskas)

Afb. 4a (coll. Arunas Sakalauskas)

Afb. 4b

Brāvis Jāb. p. Redaktoram!

Atroļēpšanas i lieta sprausis nūdie mūs
mūs tautas rēvāts - Amerikos ir lotus
poetis nūryhs ruoms antologijā - priņinān
straspnis "centrionis nūdius" mūs Jāb. Redak-
toris labos malouris prāyris nūtrūm-
pincind pataipiti artinān drame A ir protalige
nūtope. Pri straspnis labos gerdanē, ir
tāmtis parāināmojs bet parāpnamojs nūdi is-
redakcijā pri rāto. Nūhoris, nūriose rōris
as tāmtis lūdu kus liēcama man nūnamtj anto-
logijā (taispat, nūoma, ir nū dūis straspnis, bet nū
lūgt, nūlqumai prāyān man pānigti. Atroļēpnis
rēvāns. nū visus, kēstis nūtrūmān, dērisngs.
nūdi. 3. Jāb. tautas gēlps Jā. Brāvis.

SPOORPOST IN LITOUWEN : MEMELGEBIED, AANVULLING 1

Jan Kaptein,

Hans-Christoph von Lindeiner-Wildau

In de artikelenreeks – en de bijzondere uitgave HBG 56 – over de spoorpost in Litouwen werd ook aandacht besteed aan het Memelgebied. We hebben het hier over het gebied rond de Litouwse stad Klaipėda.

De Memel-verzamelaar Hans-Christoph von Lindeiner-Wildau heeft in zijn collectie nog veel gegevens – en illustraties – voor een aanvulling op het boek.

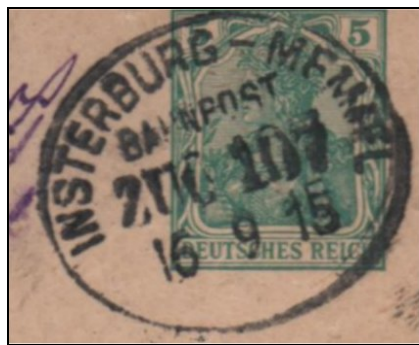
Insterburg-Memel

De oudste spoorlijn in het Memelgebied is de lijn Tilsit-Heydekrug-Prökuls- Memel. Vanaf Tilsit, gelegen net buiten het Memelgebied, aan de latere grens, gaat de spoorlijn verder Duitsland in naar Insterburg. Van deze route is een spoorstempel met drie-regels bekend en de bekende ovale stempels.

Hiernaast een kaart (afb. 1), gedateerd 16-9-1915 naar Tilsit via de spoorpostlijn Insterburg-Memel, Zug 107.

Afb. 1 (82 %)

In HBG 56 over de spoorpost in Litouwen werd treinnummer 107 niet genoemd, maar deze is dus wel gebruikt op deze lijn. We zie hier het type in gebruik tussen 1887 en 1921: ovaal met het treinnummer aan elkaar. Het stempel met treinnummer 17 (afb. 2), gedateerd 12-1-1915, is ook een aanvulling en van hetzelfde type als

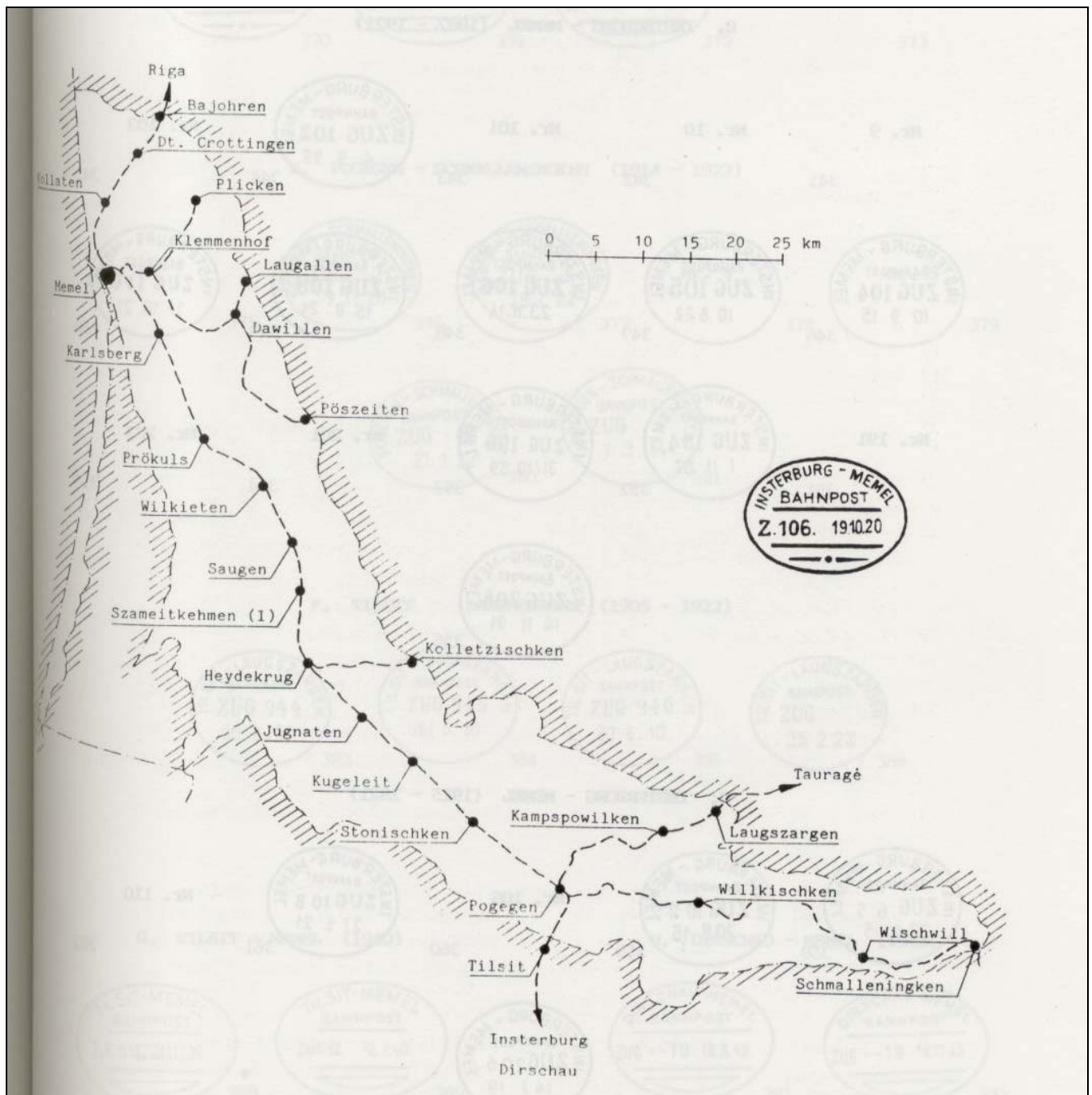
treinnummer 107 (afb. 1).

De nummers met dit type: ZUG 9, 10, 17, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 191, 194, 196, 201, 203, 206.

Afb. 2a (82 %)

Tussen 1915 en 1921 werd ook een type gebruikt waarbij het laatste cijfer van het treinnummer wat apart staat: ZUG 65, 102, 106, 108, 110, 206

Afb. 3

Detail van de kaart van Memel, met de spoorlijnen. Uit: *Pašto antspaudai Lietuvoj* / V. Fugalevičius. – 1990. – p. 135

Tussen 1920-1923 is er weer een ander type in gebruik: Zug is afgekort tot Z en de datum tussen horizontale lijnen: Z. 9, 10, 101, 103, 105, 106, 108, 110, en 115.

In het overzicht¹ van de postgeschiedenis van Šilutė – in deze periode nog Heydekrug- laat Zbignevas Steponavičius ook spoorstempels zien

uit dit gebied. Voor deze lijn levert dit geen verdere aanvulling op.

Afb. 2b

¹ *Šilutės Paštas* / Zbignevas Steponavičius. - *Šilutė-Kaunas, 1963-1998 (I) en Kaunas, 2000 (II). De spoorstempels in deel II. p p. 100-109.*

Pogegen-Laugszargen

Op de lijn Pogegen-Laugszargen – Kleinbahn (1000 mm) werden stempels gebruikt met de aanduiding Tilsit-Laugszargen. De oudere stempels – voor de eerste wereldoorlog – hebben een treinnummer. Fugalevičius vermeldt nr. 944 (afb. 5), 945 (afb. 6) en 946 (afb. 7) en dit lijstje kan nu aanvuld worden met nr. 914 (afb. 4).

Afb. 4b
Zug 914, 23-9-1911

Afb. 5b
Zug 944, 15-2-1913

Afb. 6b
Zug 945, 16-5-1910

Afb. 6 (82 %)

Afb. 4 (82 %)

Afb. 5 (82 %)

Afb. 7b
Zug 946, 26-5-1912

Op deze lijn werden tijdens en na de oorlog spoorstempels gebruikt met de aanduiding 'Tilsit-Laugszargen' en in de stempels stond alleen het woord ZUG, zonder treinnummer (afb. 8 en 11).

Afb. 8b

Pogegen-Schmalleningken

Spoorstempels met de oudere inzetstempels zijn bekend met de treinnummers 1, 2, 3, 4, 5 en 6. Nu ook met nummer 7, briefstuk, gedateerd 7-3-1914.:

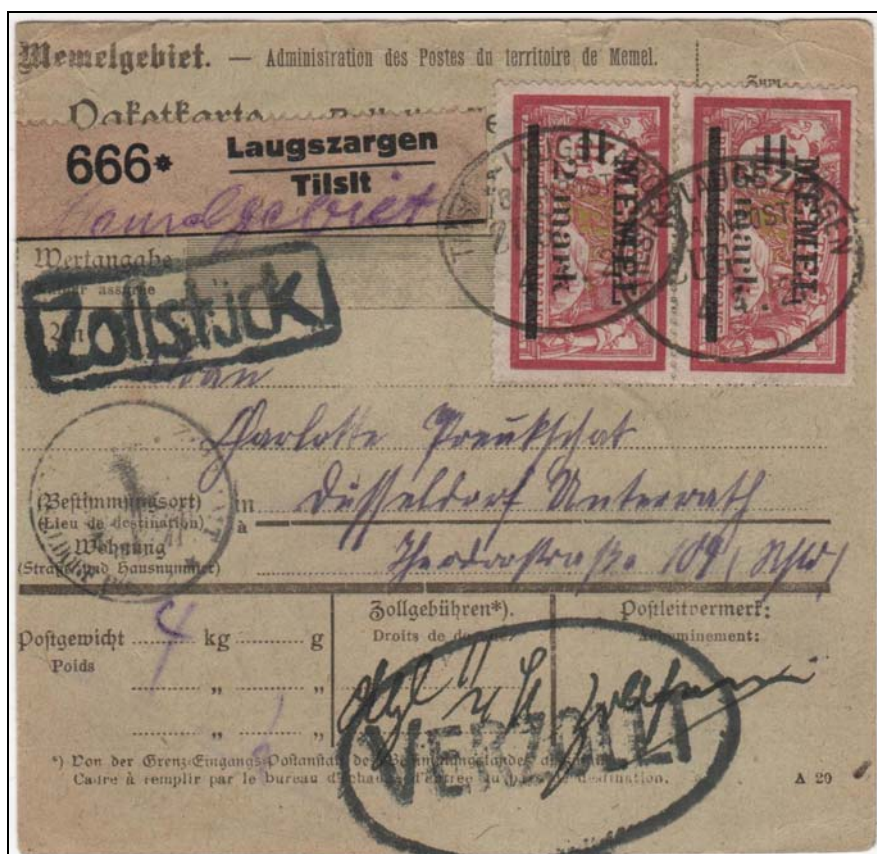

Meer informatie over deze lijn is te vinden op internet².

² Zie: 'Kleinbahn Tilsit – Pogegen – Schmalleningken': www.tilsit-ragnit.de/ragnit/ra_kleinbahn_pogegen.html en in Wikipedia: http://de.wikipedia.org/wiki/Kleinbahn_Pogegen%E2%80%93Schmalleningken

Afb. 7 (82 %)

Afb.8 (100 %)
Pakketkaart, 4-4-1921

Op 1-8-1902 kwam de lijn Pogegen-Schmalleningken in bedrijf (breedte 1000 mm).

In 1905 was er al sprake van een verbinding van deze lijn met Tilsit. Op 1-5-1914 was de verbinding gerealiseerd: vanaf Mikieten -3,6 km oostelijk van Pogegen- was een aftakking

gemaakt naar Tilsit. Dit traject tussen Mikieten en Tilsit sloot aan op de trambaan van Tilsit en was daarom geëlektrificeerd.

Eerste Wereldoorlog

Tijdens de eerste wereldoorlog was Memel geen bezet gebied en hoorde niet tot het Postgebied Ob. Ost. In Memel –nog Duits gebied - kon voor veldpost gemakkelijk gebruik gemaakt worden van Duitse postkantoren en dit gebeurde dus ook. Er is ook veldpost vanuit Memel van de spoorbouwers van het leger, de ‘Eisenbahntruppen’. Post van deze eenheden is veldpost, en hebben een ‘Briefstempel’ van de betreffende eenheid. De hoeveelheid van dit soort stempels (afb. 9) is niet aan te geven, maar het is een zeer groot aantal.

De ‘Eisenbahntruppen’

Bij het uitbreken van de oorlog werden de spoorwegtroepen gereorganiseerd: brigades, regimenten en bataljons werden opgeheven. De spoorwegtroepen werden in –nogal zelfstandig opererende - compagnieën ingedeeld en meerdere compagnieën vormden een afdeling.

In 1914 waren er 30 ‘Eisenbahn-Baukompanien’, 26 Reserve-Eisenbahn-Baukompanien, 11 ‘Festungs-Eisenbahn-Baukompanien’, 7 ‘Landwehr-Eisenbahn-Baukompanien en 4 Eisenbahn-Arbeiter-Bataillone. Verder zijn nog te noemen: 6 ‘Militär-Eisenbahn-Betriebsabteilungen’, 2 ‘Festungs-Eisenbahn-Betriebsabteilungen’, 21 Eisenbahn-Betriebskompanien’, 1 ‘Festungs-Eisenbahn-Betriebskompanie’ en 15 ‘Magazin-Arbeiter-Kompanien’.

In de loop van de oorlog werden deze aantallen nog flink hoger: zo waren in 1918 in totaal 121 ‘Eisenbahn-Baukompanien’ en 127 ‘Eisenbahn-Betriebskompanien’.

Op 28 februari 1917 werden er nog 43 Felsbahn-Betriebsabteilungen’ ingericht³.

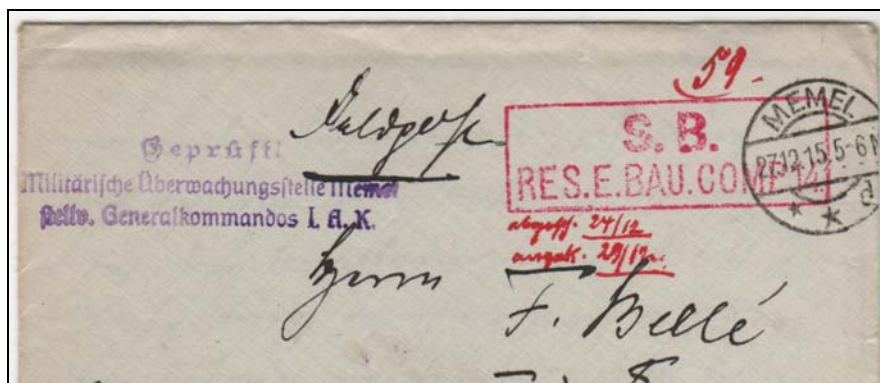
Tegen het einde van de oorlog waren meer dan 440.000 soldaten en

³ Informatie hierover stond op Internet: www.eisenbahntruppen.de.tf maar is nu alleen deels terug te halen via www.archive.org. Verder is veel informatie te vinden in: *Die Deutschen Militäreisenbahn im Ersten Weltkrieg* / von Peter Heinrich. – In: LOK-Magazin

Afb. 9 (82 %)

Laugszargen, een plaats in het zuidoosten van het Memelgebied, 21-4-1916 met het Briefstempel S.B. Eisb-Bau-Comp 29.

Afb. 10 (81 %)

Memel, 27-12-1915, S.B. Res. E. Bau. Comp.14

burgerpersoneel werkzaam binnen het Duitse ‘Militär-Eisenbahnwesen’.

Hierboven een aantal kaarten vanuit postkantoren in het Memelgebied met stempels van deze compagnieën (afb. 9, 10).

In de stempels is vaak aangegeven S.B.: ‘Soldaten-Brief’, veldpost dus.

In de dagtekeningstempels zien we niet alleen het stempel van Memel (afb. 10, 12, 13, 14), maar ook de grensplaatsen Bajohren (afb. 27 en 28) en Laugszargen (afb. 9, 19, 20 en 21).

Voor de bevoorrading van het optrekende leger was het nodig om betere verbindingen via het Memelgebied aan te leggen. Vanuit de noordelijke grensplaats Bajohren werd een enkel-

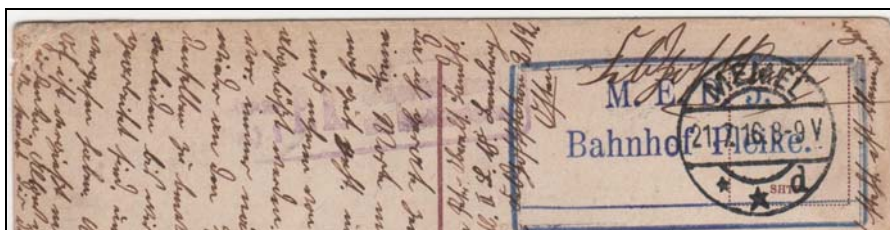
sporige ‘Kriegsbahn’ -74 km-noordwaarts aangelegd naar Prekuln (Priekule, op de lijn Libau (Liepāja)-Murawjewo (Mažeikiai). Deze lijn was 1 oktober 1915 in bedrijf, en bleef ook na de oorlog in gebruik. Vanuit de grensplaats Laugszargen in het zuidoosten van het Memelgebied werd de eerste ‘Feldbahn’ in het Baltische gebied aangelegd, naar Kielmy (Kelmė).

Later zou iets oostelijker van deze lijn de langere ‘Kriegsbahn’ als normaal-spoor worden aangelegd tussen Laugszargen en Radziwiliszki (Radviliškis). Veldmaarschalk von Hindenburg opende op 17 juni 1916 in Laugszargen deze nieuwe lijn. De ‘Feldbahn’ naar Kielmy werd daardoor overbodig en is weer vrij snel afgebroken.

Afb. 11a (82 %)

Kaart, verzonden via de spoorpostlijn Tilsit-Laugszargen, 20-2-1916. Dit stempeltype heeft alleen de aanduiding ZUG, zonder treinnummer. Na de oorlog wordt dit type ook nog gebruikt op deze lijn (zie afb. 8).

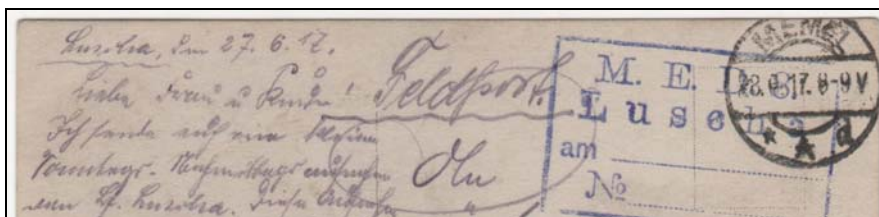

Afb. 12a (85 %)

Deel vaneen kaart met het Briefstempel M.E.D. 5 Bahnhof Pleike, verzonden via Memel, 21-7-1916. Pleike is de Duitse aanduiding voor het Letse Paplaka, aan de spoorlijn tussen Liepāja en Šiauliai.

Afb. 13 (82 %)

Afb. 14 (83 %)

Deel van een kaart met het briefstempel M.E.D. 8 Luscha am ... Nr... Luscha / Luša lag aan de noordgrens van het gouvernement Kovno.

De veldpost kon ook met de gewone treinpost worden meegegeven (**afb. 11**).

Afb. 11b

Het Briefstempel is van de Landwehr Eisenbahn-Baukompagnie Nr. 6.

M.E.D. 5 en 8

Voor de bedrijfsvoering van de spoorlijnen in het Baltische gebied werden er 'Militär-Eisenbahndirektionen' (MED) ingericht. De 'Chef des Feldeisenbahnwesens' was de opperbevelhebber en maakte deel uit van de Grote Generale Staf, gevestigd in het Grote hoofdkwartier.

Op veldpost vanuit/via Memel zien we 'Briefstempel' met de aanduiding M.E.D. 5 (**afb. 12**) en 8 (**afb. 13, 14**).

Afb. 12b

Zo werd MED 5 opgericht voor Litouwen, gevestigd in Vilnius (vanaf 10-10-1915, daarvoor gevestigd in Kaunas).

MED 8 werd 5-11-1915 opgericht voor Koerland en noordwest Litouwen en was gevestigd in Schaulen (het Litouwse Šiauliai).

Zoals in Duitsland vielen onder een MED Betriebs- (bedrijfs), Maschinen-, Verkehrs- en Werkstätten-ämter (werkplaatsen-diensten).

Onder de Militär-Eisenbahndirektion 8 ressorteerden drie 'Maschinenämter':

1. Maschinenamt Radziwiliszki met o.a. de lijn Pogegen-Monkuszki (138,6 km)
 2. M.A. Murajewo met o.a. de lijn Memel-Prekuln (94,2) km
 3. M.A. Riga
- Per 15-10-1918

Verder viel een aantal 'Betriebsämter' onder de M.E.D. 8.

Per 15-10-1918 waren dit (met aantal km normaalspoor):

- Schaulen (255,0 km)
- Prekuln (259,9 km) met daarbij ook 48,1 km smalspoor
- Mitau (313,2)
- Radziwiliszki 355,99 km)
- Riga (255,8)

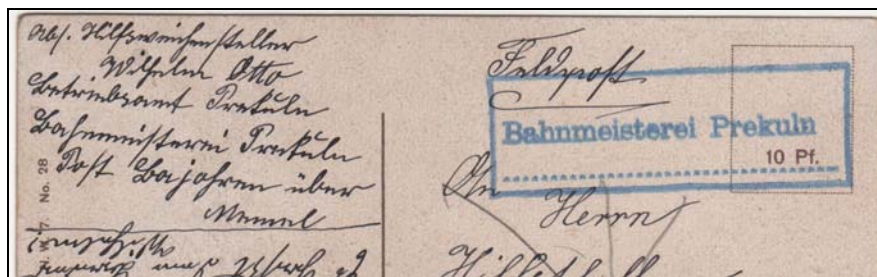
Totaal 1339,89 km normaalspoor en 48,1 km smalspoor

Betriebsamt Prekuln is aangeven als afzender op een kaart met het Briefstempel 'Bahnmeisterei Prekuln' (afb. 15).

Verder zijn er briefstempels bekend met aanduidingen van stations, die blijkbaar onder M.E.D. 8 ressorteerden: (afb. 16).

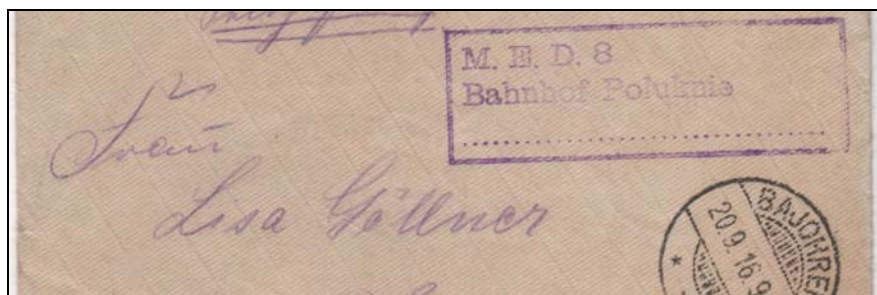
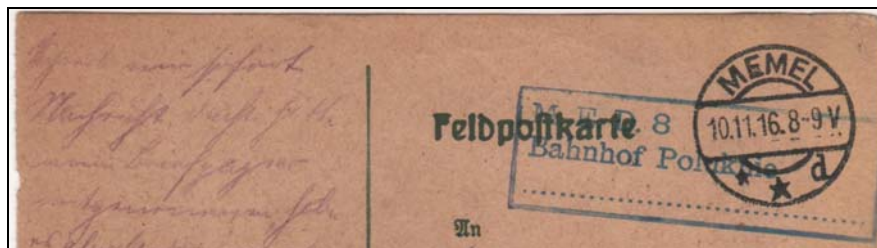
Op de lijn vanuit Libau/Liepāja richting Šiauliai komen we o.a. achtereenvolgens tegen: Pleike / Paplaka (M.E.D. 5) (afb. 12), Prekuln / Priekule (M.E.D. 8) (afb. 15), Luscha / Luša (M.E.D. 8) (afb. 14).

Het handboek van Fugalevičius –2e ed., 1990, p. 140 - toont bij de 'Briefstempel' van de veldpost met plaatsaanduiding vier stempels uit Memel. Één stempel heeft betrekking op de spoorwegtroepen (afb. 17): Militär Betriebswerkstätte Memel. (M.E.D. 8)

Afb. 15 (84 %)

Kaart, zonder dagtekeningstempel, 13-9-1917, met als afzender 'Betriebsamt Prekuln Post Bajohren über Memel'. Met Briefstempel Bahnmeisterei Prekuln.

Afb. 16 (85 %)

Deel van een kaart met het briefstempel M.E.D. 8 Bahnhof Poluknie, verzonden via Memel 10-11-1916 en deel van een brief met het briefstempel M.E.D. 8 Bahnhof Poluknie, verzonden via Bajohren 20-9-1916

Afb. 17 (82 %)

Militär Betriebswerkstätte Memel (M.E.D. 8)

Met de wapenstilstand van 11-11-1918 begon ook de opheffing van MED 8 en haar steunpunten. Er volgde een uitgebreide inventarisatie van het overgebleven materiaal, m.n. in de Hoofdwerkplaats Libau, samen met een commissie van het Letse spoorwegbestuur.

Feldbahn Laugszargen en Abteilung Laugszargen

Voor onderdelen van het 8e Leger die nog –na de inname van Libau (voorjaar 1915)- streken bij Schaulen werd tussen 4 mei en 19 juli nog een 600 mm 'Feldbahn' aangelegd van Laugszargen naar Kielmy (Kelmè) (78 km, met 80 bruggen). Het Kommando van de 'Feldbahn Laugszargen' had ook een eigen Briefstempel (afb. 18).

De verzending, gedateerd 3-8-1915, ging via veldpoststation nr. 170. Dit veldpoststation³ was van augustus 1915 tot december 1918 gevestigd in Kielmy (het eindpunt van deze Feldbahn). Kielmy is de Poolse naam voor het Litouwse Kelmè.

Via het postkantoor Laugszargen werd ook de veldpost verzonden van een aantal compagnieën spoorwegtroepen (afb. 9, 19 en 20); 23, 29 en reserve-compagnie 20.

³ Het overzicht van de locaties van de veldpoststations: Duitse veldpoststempels tijdens de Eerste Wereldoorlog in het "Postgebiet Ober Ost" / André de Bruin. –In: HBG 2001 ; No. 38. – p. 34-45

Afb. 18 (71%)

Afb. 19 (82%)

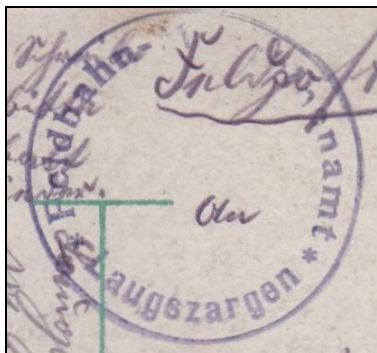
Deel van een kaart, Laugszargen, 22-7-1916 met het Briefstempel S.B. Eisenb.-Bau-Comp 23.

Afb. 20 (82%)

Laugszargen, 14-9-1916 met het Briefstempel S.B. Res. Eisenb.-Bau-Comp 20.

In Laugszargen was ook een 'Feldbahn Maschinenamt' (afb. 21) gevestigd, ; Feldbahn-Betriebs-Kompagnie- (afb. 22) en een 'Eisenbahn-Bauabteilung' (afb. 23).

Karl Josef Scheible beschrijft in zijn boek⁴ zijn reis via deze Feldbahn:
 "Schaulen, 8 November 1915
Am 5. November nachmittags führen wir mit der Feldbahn tief ins Russische. Wie die Bahn aussieht, könnt Ihr auf der Karte sehen, die ich Euch von Laugszargen aus schickte. Die Bahn ist schmalspurig, hat kleine Lokomotiven. Die Wagen sind offen und gleichen Güterwagen,..... So führen wir neun Stunden bis tief in die Nacht von Eis und Schnee ins Gesicht gepeitscht bis Kielmi, 78 km."

⁴ Weltkrieg 1914 – 1918 : Kriegstagebuch des Badischen Dragoners / Karl Josef Scheible. – cop. 2004

Afb. 21 (83 %)
 Laugszargen, 11-4-1918, met het Briefstempel 'Feldbahn Maschinenamt Laugszargen'.

Afb. 22 (82%)
 Veldpostbrief van de 'Feldbahn-Betriebs-Kompagnie 103 Laugszargen (Kreis Tilsit)'.

Verder nog is nog het stempel van 'Immobile Bahnhofskommandantur Laugszargen' te vinden op een kaart verzonden via Tilsit (28-12-1915) (afb. 24).

Post van de Mobile Bahnhofskommandantur Nr. 410 is verzonden via Laugszargen (10-10-1917) (afb. 25). Met de computer is het stempel wat scherper te maken:

Er waren heel veel 'Feldbahnen' gebouwd. Een overzicht geven Hesseling en Tempel in hun boek over de spoorwegen in het Baltische gebied⁵. Er worden 25 lijnen met name genoemd en er waren er nog veel meer, waarvan verder weinig informatie is.

Op het grondgebied van het latere Litouwen zijn o.a. ook aangelegd de 'Feldbahnen':

- *Rakischki (Rakiškis)-Oknista Akniste-Geidani (600 mm.)
- *Schaulen (Šiauliai)-Birsche, 109 km (600 mm.)
- *Janow (Jonava)-Wilkomierz (Ukmergė), 35 km (600 mm.)

⁵ Eisenbahnen im Baltikum / Herman Gijsbert Hesseling, Norbert Tempel. – cop. 1996. -p, 32-33

Afb. 23 (100 %)

Briefstempel van de Mil. -Eisenbahn-Bauabteilung Laugszargen (op een kaart verzonden via Tilsit, 30-1-1916) en van Mil.-Eis.-Bau.-Abteilung Hptm Wegner Laugszargen (op een kaart verzonden via Tilsit, 20-5-1916)

Afb. 24 (71 %)

Afb. 25 (82%)

Afb. 26 (83%)

Afb. 27 (82%)

Afb. 28 (84%)

Abteilung Bajohren

Het handboek van Fugalevičius –2^e ed., 1990- toont bij de 'Briefstempel' van de veldpost met plaatsaanduiding twee stempels uit Bajohren. Beide stempels hebben betrekking op de spoorwegtroepen (afb. 26 en 27). Meerdere compagnieën van de spoorwegtroepen vormden een afdeling en in Bajohren was blijkbaar zo'n afdeling gevestigd (afb. 26).

Deze brief (afb. 26)-met op de rugzijde het dienststempel van de Eisenbahnbau-Abteilung- is verzonden via het postkantoor Memel, 10-12-1915

In Bajohren was ook gevestigd de 'Immobile Bahnhofs-Kommandantur Bajohren'. Een stempel hiervan is te zien op deze kaart, verzonden via het postkantoor Bajohren, 7-8-1916

Ook verzonden via het postkantoor van Bajohren, 13-2-1916: 'S.B. Eisenb. Bau. Comp 15' (afb. 28).

TERUGKOMEN OP

Jan Kaptein,
Ruud van Wijnen

In deze rubriek komen we terug op eerdere artikelen.

Railway post in Lithuania in HBG 56

Arunas Sakalauskas stuurde een aanvulling voor de tabel van lijn 17-18 (p. 71): spoorpoststempel van lijn 18, gedateerd 26.II.27, dus Telšiai-Šiauliai, type 2c (klein-rond met beide plaatsnamen), de vroegst bekende datum.

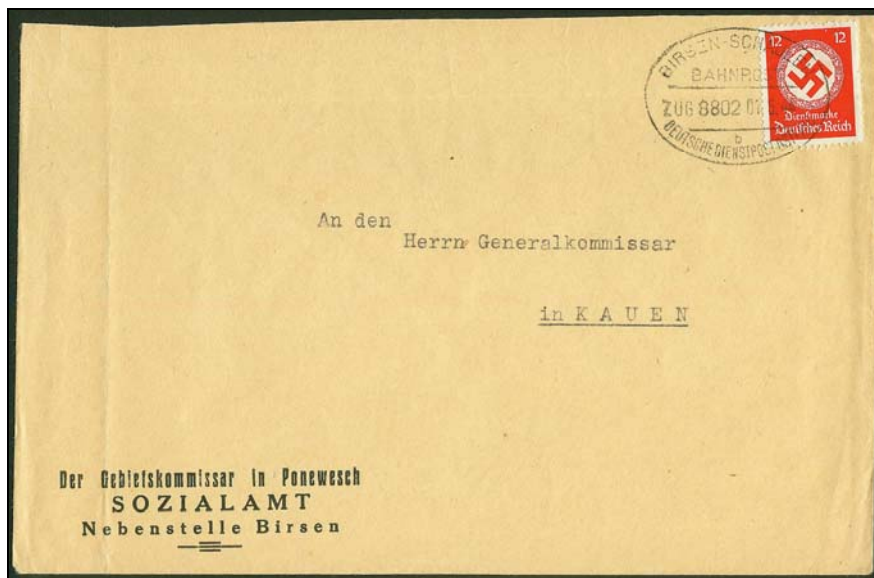
Dirk Stratmann stuurde een aanvulling op het hoofdstuk over de Ostland-periode.

Uit zijn collectie een brief met het stempel Eydtkau-Wilna (afb. 1): beide stempels Wilna-Eydtkau en v.v. (ik zie nu dat in HBG 56 een tikfout zit: Eytkau) werden gebruikt in 1943, maar handgeschreven data en treinnummers – in de stempels – zijn nog niet gesignaleerd.

Verder is er nu als aanvulling op het boek een mooie brief met het stempel Birsen – Schaulen (afb. 2).

Afb. 1 (coll. Dirk Stratmann)

Afb. 2 (coll. Dirk Stratmann)

Dit stempel van de lijn Birsen-Schaulen – type ‘Oval German II/DDO, kenletter ‘b’ is in een eerdere periode gebruikt met Zug 532 (HBH 56, tabel, p. 99). Zug 8802 kan dus aangevuld in de tabel, 01-6-1944.

Van de lijn Minsk – Wilna worden wel twee stempels genoemd uit 1943-1944, maar hier zijn geen afbeeldingen van: MINSK (OSTLAND) – WILNA met volgletter ‘a’ en met volgletter ‘b’. Een derde stempel – uit 1943- is wel op

een slechte scan te zien: Minsk-Wilna-Minsk (afb. 3).

Veel afbeeldingen van stempels zijn alleen bekend van het 'Stempelbuch' van de Firma Gleichman.

Als er nieuwe stempels nodig waren werden ze besteld door de 'Oberpostdirektion/OPD' bij een fabrikant, bv. Gleichmann, Raab of Braungart. Ald het stempel gereed was werd een proef-afdruk gemaakt in het 'Auslieferungsbuch' en verzonden naar de OPD. De datum van de proef-afdruk is de leveringsdatum en soms wordt het eerste echte gebruik al gesignaleerd 3-4 dagen daarna. De trein-nummers in stempels van het boek betekenen niets: test.

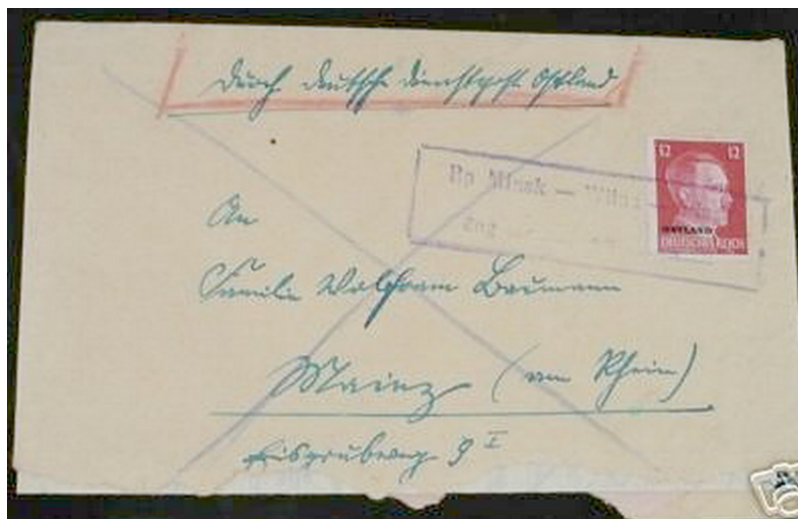
De 'Auslieferungsbücher' van Gleichmann – de grootste stempelfabrikant toen en nu- is in het Museum voor Communicatie in Berlijn, verder ook in Nürnberg en Frankfurt. De Bundesarbeitsgemeinschaft Bahnpost heeft een aantal boeken kunnen kopiëren. In het museum is momenteel geen beheerder, zodat de boeken nu niet raadpleegbaar zijn. Van veel stempels uit deze boeken is er geen aanwijzing dat ze ooit gebruikt zijn. Hieronder een aantal voorbeelden.

Ook uit het stempel-boek van Firma Gleichmann & Cie:

Het stempel van de lijn Panevėžys-Joniškėlis.- is het type 'oval German

Afb. 3

III' (tweetalig Duits-Litouws, code letter a , gedateerd 29-4-1944. In HBG 56 is Zug 8812 –met dit type stempel- gesignaleerd.

Het stempel van Zug 7822 - de lijn Panevėžys-Švenčionėliai.- is ook van het type 'oval German III' (tweetalig Duits-Litouws, code letter a , gedateerd 29-4-1944. Hiervan zijn geen aanwijzingen dat dit type stempel ook op deze lijn gebruikt is. In HBG 56 is op het traject Panevėžys-Švenčionėliai alleen het ovale Litouwse stempel (lijn 9) gesignaleerd.

De ovale stempels WILNA (VILNIUS) - EYDTKAU met de kenletters a,b and c zijn genoemd door Schultz, maar waren nog nooit te zien. Hier dus wel de afbeeldingen met de kenletters d & e – geleverd door Gleichmann in december 1943. Maar er is geen spoor van gebruik van deze stempels.

TERUGKOMEN OP: RAILWAY POST IN LITHUANIA HBG 56

Eugenijus Uspuras

In het overzicht van de spoorpost in Litouwen – HBG 56- werd lijn 57-58 niet vermeld, hoewel deze lijn een korte periode bij de spoorpost in Litouwen thuis hoorde.

In hun artikel¹ in het Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie (2011 ; nr. 94 noemen Günther Paulus en Thomas Berger twee spoorpostroutes, die niet genoemd zijn in HBG 56. Het gaat om de routes 57-58 (Wilna-Romny) en 59-60 (Wilna-Romny) in de periode waarin stempel zijn gebruikt met twee routenummers (heen en terug) in één stempel.

Volgens informatie van Eugenijus Uspuras komt de meest recente – en meest accurate- informatie van L. Ratner in 'Transportation of the post by railways in Russia' (in: Kollektioner, Nr. 45, 2009, p. 6-45). Deze informatie is gebaseerd op officiële documenten van het Departement van de Russische Post. Volgens deze gegevens was de route van spoorpostlijn 59-60:

1874 Lozovaya-Simferopol

1875 Lozovaya-Sevastopol.

Route 57-58 hoort wel – voor een korte periode- bij de spoorwegpost in Litouwen:

maart 1873 Vileiskaja-Minsk

1875 Vilno-Romny

9 juni 1878 Chudovo-Staraya Russa.

In de tabel hiernaast geeft Eugenijus Uspuras een schematisch overzicht, aangevuld met afbeeldingen van stukken uit zijn collectie.

◀

Literatuur

1. Russian Railway Postmarks by A. V. Kiryushkin and P. E. Robinson, 1994
2. Russian Railway Postmarks – Addenda and Corrigenda by V. Levandovsky and P. E. Robinson, 19 March 2006

Afb. 1 (coll. Eugenijus Uspuras)
Route 57-58 (1)

Afb. 2a (coll. Eugenijus Uspuras)
Route 57-58 (2)

¹ Datumstempel der Fahrpostämter in Eisenbahnen mit doppelter Nummernangabe der Bahnlinie 1866-1888.

Stempeltypes route 57-58

K&R = Stempelboek Kiryushkin and Robinson, L = Levandovsky, U = collectie Uspuras

Stempel type	Diameter, mm	Vroegste	Laatste	Richting en locatie van datum en stationsnummer
1	25	14.3.1873 (K&R)	28.8.1880 (L)	Horizontaal stationsnummer (→) aan de linkerzijde van de verticaal gerichte datum, 17.12.1874 (U)
2	25	11.9.1873 (K&R)	25.5.1880 (L)	a) Horizontaal stationsnummer (→) aan de linkerzijde van de verticaal gerichte datum, 25.2.1878 (U) b) Horizontaal stationsnummer (←) aan de linkerzijde van de verticaal gerichte datum, 11.6.1876 (K&R),
3	26	1.10.1875 (L)	23.8.1881 (L)	Horizontaal stationsnummer (→) aan de linkerzijde van de verticaal gerichte datum, 30.6.1877 (U)
4	27	14.8.1874 (U)	22.10.1876 (U)	a) Verticaal stationsnummer (↑) aan de rechterzijde van de horizontaal gerichte datum, 14.8.1874 (U) b) Horizontaal stationsnummer (→) aan de rechterzijde van de verticaal gerichte datum, 14.5.1875 (U) c) Horizontaal stationsnummer (→) aan de linkerzijde van de verticaal gerichte datum, 23.8.1876 (U)
5	26	23.6.1874 (K&R)		Horizontaal stationsnummer (→) aan de rechterzijde van de verticaal gerichte datum, 23.6.1874 (K&R)
6	27	13.6.1875 (K&R)	6.3.1877 (U)	Horizontaal stationsnummer (→) aan de linkerzijde van de verticaal gerichte datum, 6.12.1876 (U), 6.3.1877 (U)

Afb. 2b

Afb.3 (coll. Eugenijus Uspuras)
Route 57-58 (3)

Afb.4 (coll. Eugenijus Uspuras)
Route 57-58 (4)a

1872 1855
Вн. Тороново
Посаданово
Граньяново
Исцарево
с. Давид
148: 82 окт 5

ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО
ИНОГОРОДНОЕ.

В Министерство Финансов
Надеждина
в Ташкент

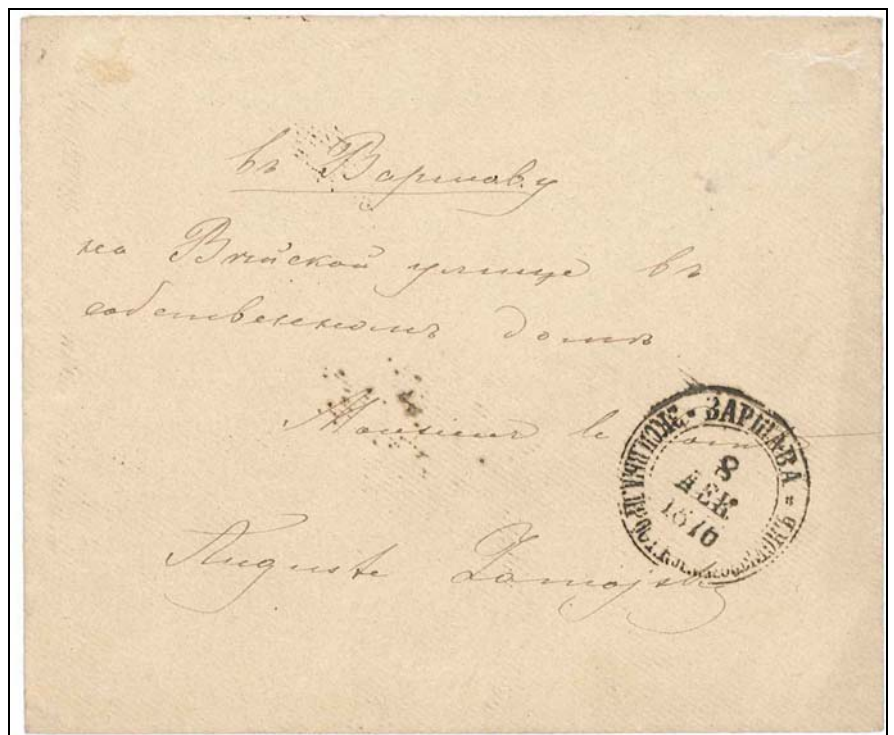
27 АНВ 1876

1. Это письмо может быть опущено в почтовый ящик и отправлено во все почтовые ящики Империи и за границу.
2. На этой стороне, кроме адреса, не дозволяется ничего другого писать.

Издает Заготовля Государств Бумага.

Afb.7 (coll. Eugenijus Uspuras)
Route 57-58 (6)

Afb.8 (coll. Eugenijus Uspuras)
Route 57-58 (6)

According recent and most accurate investigation (based on official documents of Russian Post Department only !) of L. Ratner "Transportation of the post by railways in Russia" published in Kollekcjoner, Nr. 45, 2009, p. 6-45, lines 57-58 delivered postal correspondence by following routes:

March 1873: Vileiskaja-Minsk

1875: Vilno-Romny

June 9, 1878: Chudovo-Staraya Russa

Cancel types route 57-58

K&R = cancel book Kiryushkin and Robinson, L = Levandovsky, U = collection Uspuras

Cancel type	Diameter, mm	Earliest	Latest	Orientation and location of date and station number
1	25	14.3.1873 (K&R)	28.8.1880 (L)	Horizontal station number (→) on the left side of vertically oriented date, 17.12.1874 (U)
2	25	11.9.1873 (K&R)	25.5.1880 (L)	a) Horizontal station number (→) on the left side of vertically oriented date, 25.2.1878 (U) b) Horizontal station number (←) on the left side of vertically oriented date, 11.6.1876 (K&R),
3	26	1.10.1875 (L)	23.8.1881 (L)	Horizontal station number (→) on the left side of vertically oriented date, 30.6.1877 (U)
4	27	14.8.1874 (U)	22.10.1876 (U)	a) Vertical station number (↑) on the right side of horizontally oriented date, 14.8.1874 (U) b) Horizontal station number (→) on the right side of vertically oriented date, 14.5.1875 (U) c) Horizontal station number (→) on the left side of vertically oriented date, 23.8.1876 (U)
5	26	23.6.1874 (K&R)		Horizontal station number (→) on the right side of vertically oriented date, 23.6.1874 (K&R)
6	27	13.6.1875 (K&R)	6.3.1877 (U)	Horizontal station number (→) on the left side of vertically oriented date, 6.12.1876 (U), 6.3.1877 (U)

1. Russian Railway Postmarks by A. V. Kiryushkin and P. E. Robinson, 1994
2. Russian Railway Postmarks – Addenda and Corrigenda by V. Levandovsky and P. E. Robinson, 19 March 2006

57-58 (1)

57-58 (2)

57-58 (3)

57-58 (4) a)

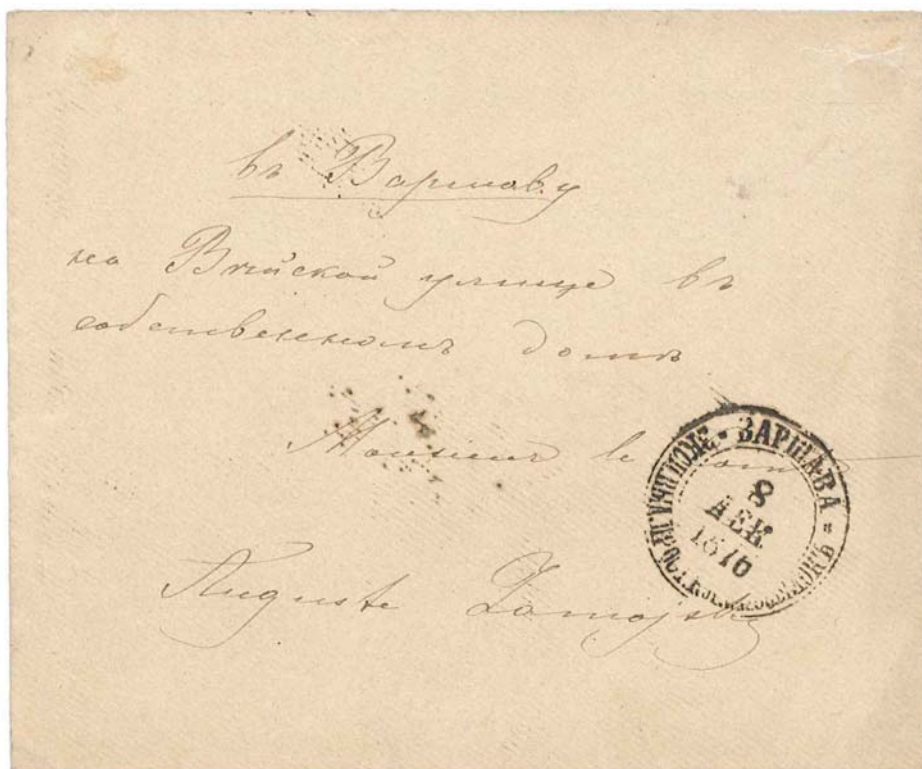

57-58 (4) b)

SPOORPOST IN LITOUWEN : AANVULLING 2

Jan Kaptein
Hans-Christoph von
Lindeiner

In deze aanvulling op de artikelenreeks –en de bijzondere uitgave HBG 56- wordt vooral aandacht geschonken aan het Memelgebied. We beginnen echter met een fraaie kaart, verzonden via spoorpostroute 4 in de tsaristische periode.

Tsaristische periode : de route van Vilnius naar Warschau

Het stempel op deze kaart (afb. 1) is niet echt bijzonder. Spoorpostroute 4 in deze periode was een hoofdlijn: Warschau – St Petersburg¹.

Het aardige van de kaart is de afbeelding en de boodschap. De afbeelding is een panorama van Vilnius en de boodschap maakt duidelijk dat de kaart ook in Vilnius op de post is gedaan. De schrijver meldt in het Pools: 'Serdeczny (=Hartelijk) szacunak (=geacht[e]) z (=uit) miasta (=stad) Wilna'.

Het schijnt grammaticaal niet helemaal juist te zijn. Het moet zijn: Serdeczny szacunek z miasta Wilno'.

In het stempel is aangegeven: **ВАРШАВА** (WARSHAWA, Warschau) 4 **С. П. БУРГЪ**, voluit **С. ПЕТЕРБУРГЪ** (S. PETERBURG, St Petersburg). Per 1-12-1903 gaat postwagon no. 3-4 op de lijn St Petersburg – Warschau rijden tegelijk gaat postwagon no. 5-6 naar de lijn Wilno – Werzbolovo.

Het ovale stempel **ВАРШАВА 4 С. П. БУРГЪ** komt vrij laat in gebruik. De vroegst gesignaleerde datum is pas 11-7-1911.

De kenletter van het stempel hier moet **Б** zijn, in gebruik tussen 27-8-1911 en 1-9-1912.

Pas 12-1-1912 is het ovale stempel met het routenummer 3 (St Petersburg 3 Warschau) te vinden.

Afb. 1a (83 %) (collectie Jan Kaptein)

Afb. 1b

¹ Zie voor een schematisch overzicht: HBG 2010 ; 56. – p. 10.

Tsaristische periode: Spoorpostroute 5-6

De datum van deze briefkaart is helaas niet duidelijk, maar het is een octagonaal stempel uit 1910 van spoorpost-route 6.

De kaart is geschreven in Wirballen, de Duitse naam voor ВЕРЖБОЛОВО (Werzbolovo, Litouws Virbalis), en werd verzonden naar Berlijn.

Per 1-12-1903 gaat postwagon no. 5 naar de lijn Wilno – Werzbolovo en lijn 6 is dan de aanduiding voor de andere richting.

Per 15-10-1910 was lijn 5 de aanduiding voor het traject St Petersburg – Werzbolovo en lijn 6 voor de andere richting. Dit stempel van lijn 6 met volgnummer 4 heeft als vroegste gerapporteerde datum 15-4-1894.

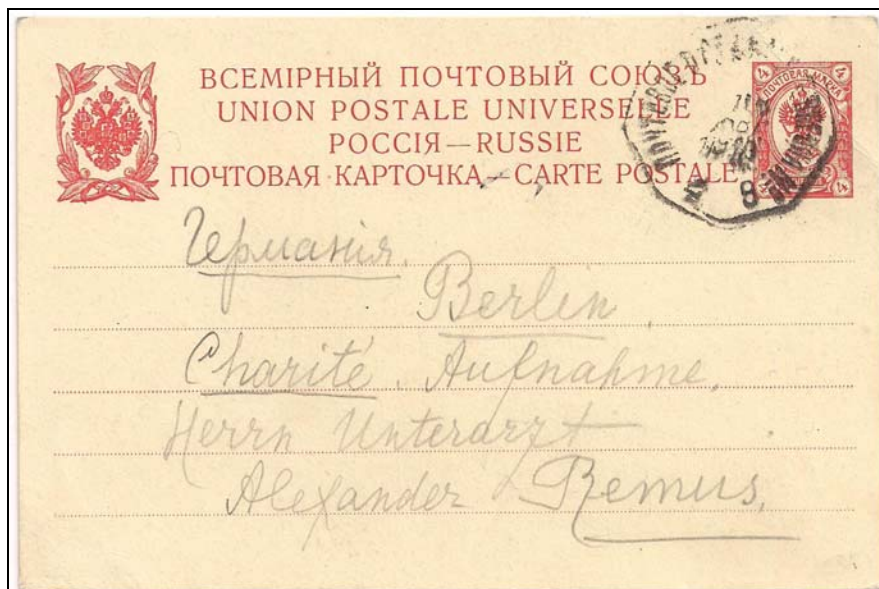
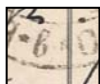

De kaart is vermoedelijk op het rijdende postkantoor gepost (het beginpunt van de lijn), kreeg het stempel van lijn 6 en dan direct met de Duitse post mee richting Berlijn.

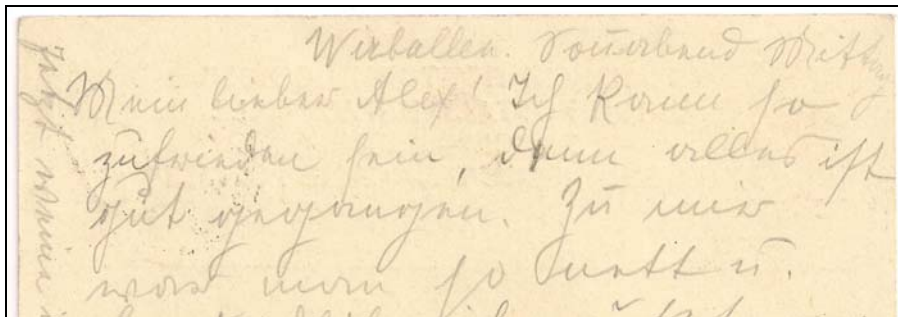
Er waren ook nog sneltreinen op het traject Werzbolovo – Wilno, ook met een postwagon en eigen stempel (afb. 3a), waarschijnlijk vanaf 15-10-1910.

In HBG 56 is dit stempel te zien met kenletter a. Op deze kaart:

Afb. 2a (82 %) (collectie Jan Kaptein)

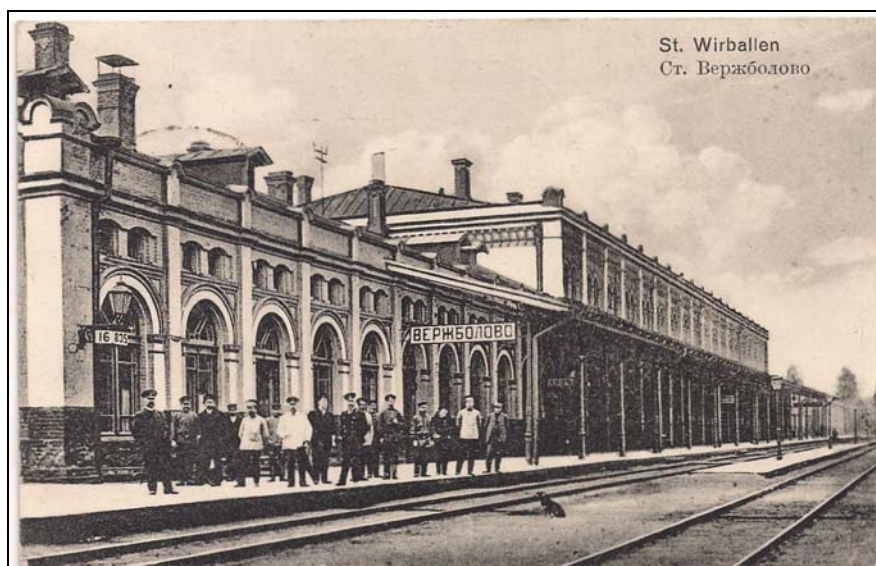

Afb. 2b

Deel van de andere zijde: geschreven in 'Wirballen'.

Afb. 3a (82 %) (collectie Jan Kaptein)

Afb. 3b

Afb. 4a (81 %) (collectie Jan Kaptein)

Op de beeldzijde van de kaart laat het station zien van Wirballen, de Duitse naam voor **ВЕРЖБОЛОВО** (Werzbolovo, Litouws Virbalis).

Ook de volgende kaart (afb 4) geeft een mooi beeld van dit station. Deze kaart heeft het gewone stempel van **КИБАРТЫ** (Kibarty, Litouws Kybartai). Dit was oorspronkelijk een kleine plaats direct aan de grens. De plaats groeide en Werzbolovo werd omsloten door Kibarty. Later kreeg ook het station de naam Kibarty.²

Op de kaart is ook het logo te zien van de St Eugeniya Gemeenschap, waarover eerder in HBG is geschreven.³ De zusters van Barmhartigheid en de St Eugeniya gemeenschap zorgden voor de ziekenverpleging en hebben een groot aantal weldadigheidskaarten uitgegeven.

De kaarten zijn aan de adreszijde in types in te delen en J.G. Moyes heeft een indeling gemaakt⁴.

Dit type kaart is uit 1905 of later: de adreszijde is in tweeën verdeeld. Bij Moyes is dit type SE-11: groter embleem, dubbele deelstreep. Het is het meest gebruikelijke type.

Rechts staat langs de rand ook de drukker aangegeven, maar -ook na vergroten- niet echt leesbaar.

Afb. 4b

² Zie HBG 56. – p. 7-8 en 83.

³ Zie: Rode Kruis : kaarten uitgegeven door de St Eugeniya Gemeenschap / Jan Kaptein. – In: HBG 2005 ; 46. – p. 4-5.

⁴ Red Cross charity postcards from the Sisters of Mercy / by J.G. Moyes. – In: Rossica 1991 ; no. 117. – p. 17-26

Tsaristische periode : verbinding met Riga⁵

De kaarten hiernaast laten de ovale spoorstempels zien van de lijn vanuit Riga naar Muravevo.

Vanaf 1881-1900 reed een postwagen als no. 85 vanaf **РИГА** (Riga) naar **МОШЕЙКИ** (Možeiki), maar tussen 1900 en 1913 gaat deze postwagon van Riga naar **МУРАВЕЕВО** (Muravevo) (afb. 5).

Možeiki is de Litouwse naam, en met de Russificatie –waarschijnlijk in 1891- werd het Muravevo.

Traject no. 86 (afb. 6) was dus de omgekeerde richting.

Het ovale stempel van deze route verschijnt ca. 1905 tot 1912.

Afb. 5a (82 %) (collectie Jan Kaptein)
Kaart, verzonden 21-2-1912 via de spoorpostlijn 85.

Afb. 5b (150 %)

Afb. 6b (150 %)

Afb. 6a (82 %) (collectie Jan Kaptein)
Kaart, verzonden 13-8-1912

⁵ Zie: HBG 2010 ; 56. – p. 13

Grenzschutz Ost

Op grond van de wapenstilstand van 11 november 1918 trokken de Duitse troepen zich terug uit de Baltische gebieden.

Het opperbevel in het oosten 'Oberbefehlshaber Ost' werd opgeheven. De taak om Duitsland en de Duitse belangen te verdedigen kwam nu te liggen bij de 'Grenzschutz Ost', die vrijwilligerseenheden coördineerde⁶.

Vrijwilligerseenheden en de Baltische Landeswehr moesten vanaf 20 november de verlaten grens ten oosten van Litouwen verdedigen.

De 'Eiserne Brigade', later 'Eiserne Division' was zo'n eenheid.

Vanaf 31 Januari 1919 had het Duitse leger geen portvrijdom of korting meer (decreet nr 454 op 23 januari 1919) en ook de Feldoberpostmeister werd op 1 februari gedemobiliseerd. Er waren nog wel eenheden en de Grenzschutz in het oosten actief en hun veldpostkantoren vielen nu onder het Reichspostamt⁷.

Hiernaast een brief, geschreven in Libau (Liepāja), verzonden via veldpost nr 383 (Eiserne Brigade) met poststempel Bajohren 27-2-1919 (afb. 7).

Als afzender wordt aangegeven: Abs. Eisenbahn Pionier Fr. Wenzel, Eisenbahn Betriebs-Komp. Der Eisernen Brigade, Feldpost 383'.

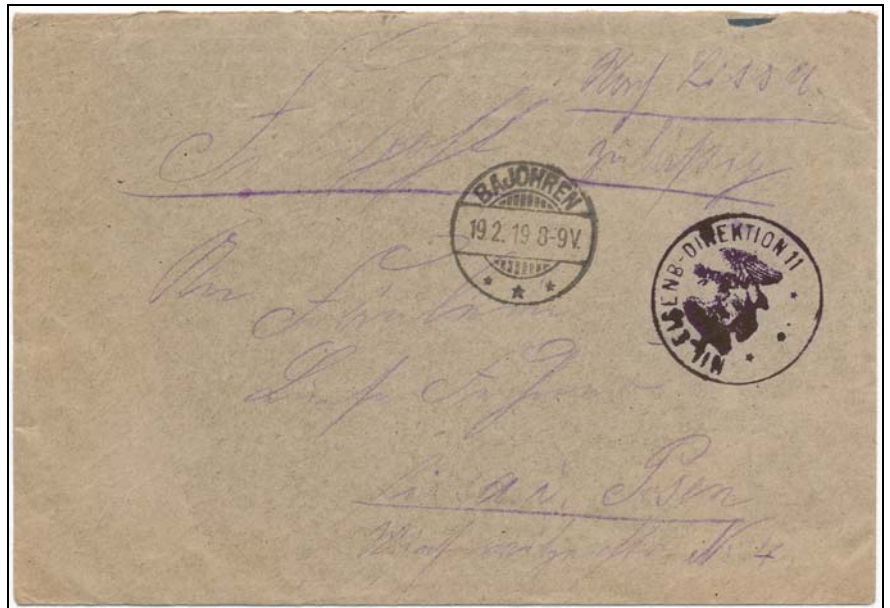
In februari 1919 was veldpoststation 383 gestationeerd in het huidige Letland, waarschijnlijk Riga.

Op internet⁸ is een overzicht te vinden van de troepen, die deel uitmaakten van de Eiserne Division op 20 mei 1919. Hierbij wordt ook genoemd: Deutsche-Feldpost 383. Dit veldpoststation wordt niet meer vermeld op de lijst van 25 oktober 1919.

Op de brief ook een dienststempel: Mil. Eisenb. Direktion 11.

⁶ Zie: *De Baltische gebieden en de wapenstilstand van 11 november 1918 : een poging tot ordening van een chaotische tijd* / Olav Petri en André de Bruin. – In: HBG 2004 ; 45. – p. 4-15
⁷ Over de veldpostkantoren in Litouwen: *The Fieldpost markings of the "Grenzschutz Ost" as found in Ethnographic Lithuania* / Raimundas Marius Lapas. – In: LPS 1988 ; 205. – p. 16-19.

⁸ Zie: www.axishistory.com/index.php?id=6177

Afb. 7a (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Brief, geschreven in Libau, verzonden: An Fräulein Luise Fechner, Lissa i. Posen, Striesewitserstr. Nr. 4 (nach Lissa zulässig). Bajohren ligt aan de noordgrens van het Memelgebied. De Litouwse naam wordt Bajarai.

Afb. 8 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Kaart, verzonden vanuit Tilsit, 25-2-1919. Afzender is de Mil Eisenbahn ... Schaulen. De kaart heeft het dienststempel Militär-Eisenbahn Betriebsamt Radziwiliszki.

Afb. 7b

Op 3-3-1918 werd in Brest-Litovsk vrede gesloten tussen Duitsland en de Sovjet-Unie. Op deze dag werd ook voor Estland de MED (Militär-Eisenbahndirektion) 11 opgericht, gevestigd in Dorpat. Dorpat is de Duitse aanduiding voor Tartu in Estland. In februari 1919 waren de MED's niet meer beschikbaar, maar het stempel van MED 11 nog wel: het werd weer 'mobiel' gemaakt en gebruikt om de portvrijdom aan te geven. Er werd veel geïmproviseerd in deze periode.

De brief (**afb. 7**) werd met een trein vanuit Libau via Prökuln naar Bajohren meegegeven. Vanaf Bajohren –aan de noordgrens van het Memelgebied- ging de brief met de gewone Reichspost naar Lissa. De afzender maakte deel uit van de Eisenbahn Betriebskompanie der Eisernen Brigade, die opgericht was om het spoorwegnet in orde te brengen voor de terugtocht. Gedurende de periode van de Grenzschutz Ost werden ook de vroegere MED 5 en MED 8 weer opgericht voor het Baltische gebied: MED 8 in Tilsit en MED 5 in Kowno (Kaunas).

Na de wapenstilstand van 11 november 1918 werd Duitsland verplicht de troepen in het oosten pas terug te trekken als de geallieerden het moment geschikt achtten. Door de ongeregelde terugtocht van het 8^e Leger uit het Baltische gebied konden bolsjewistische troepen midden januari 1919 bijna heel Letland veroveren.

De Rode Letse Schutters maakten deel uit van het Russische leger. De Letse regering was naar Libau (Liepāja) gevlucht.

Duitsbaltische eenheden heroverden Riga en deze rukten verder op in Lijf-land. Ze werden uiteindelijk verslagen door m.n. Esten (en Letten) bij Cēsis. En dat was het einde van de Duitsbaltische bemoeienis.

Afb. 9 (81 %) (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)
Brief, verzonden vanuit Bajohren 16-2-1919
Stempel Bahnhof Prekula, Feldpost 383 (Eiserne Division Kurland)

De regering Ulmanis was gevlucht aan boord van een Brits oorlogsschip. Na gevechten trokken de Duitsers zich op 22 juni 1919 terug en de regering Ulmanis keerde op 8 juli terug naar Riga.

De Eiserne Brigade werd op 21 december 1918 gevormd door een samenvoeging van Freikorps bataljons. Op 16 Januari ging het commando naar Majoor Josef Bischoff. Hij stuurde de onbetrouwbare troepen naar huis en met de rest, 300 man, werd de 'Eiserne Division' gevormd.

De Eiserne Division bestond uit:

1. Kurländisches Infanterie-Regiment
2. Kurländisches Infanterie-Regiment
3. Kurländisches Infanterie-Regiment
- Kurländisches Jäger-Battalion
- MG-Scharfschützen-Abteilung
- Petersdorff

- Kurländisches Kavallerie-Regiment
- Kurländisches Feldartillerie-Regiment
- Kurländisches Fußartillerie-Regiment

In Kurland – het gebied van het latere Letland- werd het bevel vanaf februari 1919 gevoerd door het VI. Reserve-Korps vanuit Libau.

Troepen die hieronder vielen waren:
Etappen-Formationen Bajohren
Etappen-Formationen Murajewo
Etappen-Formationen in Windau
Eiserne Division Kurland
1. Garde-Reserve-Division met
Rekruten-Depot d.l.G.R. Division
Baltische Landeswehr Kurland

2. Zus. Inf. Brigade Kurland
Gouvernement Libau

De Eiserne Division speelde een rol in de opmars naar Mitau (Lets Jelgava) en op 22 mei werd samen met de Baltische Landeswehr Riga heroverd. De Duitsers wilden liever geen onafhankelijk Letland en installeerden de Niedra-regering, een marionettenregering onder Andrievs Niedra. Omdat Duitse troepen geen offensieve bewegingen mochten maken, werd een aantal onderdelen 14 dagen overgeheveld naar Niedra-Letse dienst.

Hoewel de ontruiming van het Baltische gebied in juli 1919 begon, bleef de Eiserne Division toch in actie en ging zelfs werven –illegaal – in Duitsland. Commandant Bischoff werkte niet mee aan de ontruiming en de Divisie ging over naar het leger Bermond-Awaloff. Na terugtocht gingen de laatste troepen midden december over de Duitse grens bij Memel.

De twee overige getoonde stukken (**afb. 8 en 9**) zijn ook geen spoorpost in strikte zin. Wel zijn het filatelistische sporen van spoorwegpersoneel, dat voor de Eiserne Division werkte binnen het grondgebied van het huidige Litouwen.

Spoorpostroute 3-4

De kaart 12 VI 27 geschreven in Kėdainiai. Deze plaats ligt iets ten noorden van Kaunas, op de spoorlijn richting Siauliai.. Spoorpostroute 3-4 is het traject Kybartai-Klaipėda, via Kaunas, Siauliai en Kretinga. In 1927 ging de route nog via Mažeikiai en het Letse Priekule, omdat de verbinding Telsiai-Kretinga pas 1930-1932 werd aangelegd.

Het type stempel, kleinrond en de routenummers onderin, is in HBG 56 type 2a, en daar wordt –met serieletter c- als laatste datum 4 juni 1927 genoemd.

Afb. 10c (150 %)

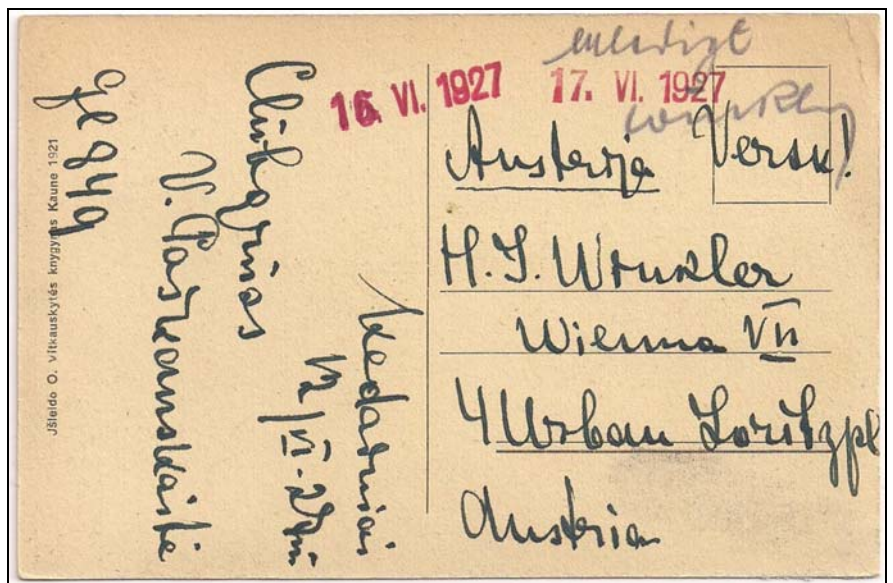
De datum in het stempel op deze kaart is 13 juni 1927, dus iets later. De kaart gaat naar Oostenrijk: zal dus via Kaunas richting grensplaats Kibartai gaan.

Afb. 10a (82 %) (collectie Jan Kaptein)

Kaart met als tekst een paar regels uit het gedicht 'Seizoenen' van de beroemde Litouwse dichter Kristijonas Donelaitis:

...Daar waar sneeuwhopen tot witte bergen worden,
En (de) winter zich tot winterbloemen laat vlechten.

Afb. 10b

Spoorpostroute 15-16

De stempels op deze twee poststukken (afb. 11 en 12) zijn wel te zien in HBG 56, maar niet op een poststuk.

Op het eerste poststuk is type stempel 2c gebruikt, kleinrond met beide plaatsnamen. Het stempel is beschreven in HBG 56: Smaleninkai – Pagėgiai met aanduiding van route 16. De plaatsen staan bovenin het stempel en de juiste spelling is gebruikt: Pagėgiai.

Als enige gerapporteerde datum is in de tabel aangegeven: 13 oktober 1924. Deze brief (afb. 11) heeft als datum 23 oktober 1924 en er is dus een aanpassing van de tabel nodig.

Afb. 11b

Type 2c kleinrond, beide plaatsnamen, en de juiste spelling Pagėgiai.

De kaart (afb. 12) heeft een stempel met routenummer N 16 en de aanduiding van de plaatsen staat onderin. In dit type stempel wordt de onjuiste spelling gebruikt: Pajėgiai.

Afb. 12b

type 2c kleinrond, beide plaatsnamen onderin, en de onjuiste spelling Pajėgiai.

De overzichtstabel in HBG 56 heeft niet aangepast: de datum is 30 VII 24.

Afb. 11a (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Afb. 12a (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

gerapporteerd. De datum 27 VII 25 is een aanvulling op de tabel in HBG 56.

Afb. 13 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

De briefstukken (afb. 13 en 14) hebben een stempel zonder het routenummer en de aanduiding van de plaatsen staat bovenin. In dit type stempel wordt de juiste spelling gebruikt: Pagėgiai. Van de lijn Pagėgiai – Smaleninkai was alleen de datum 19 april 1925

Afb. 14 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

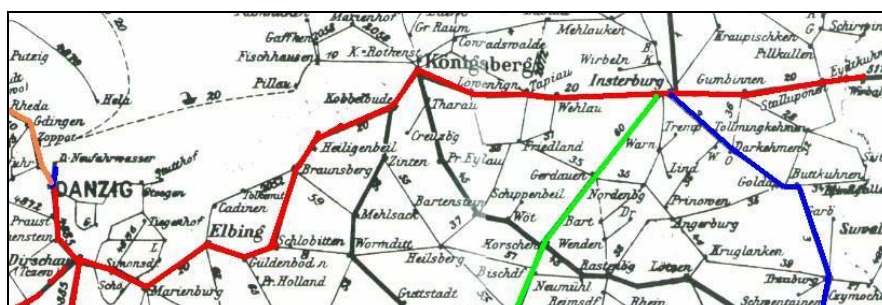
Route Smaleninkai-Pagėgiai, geen duidelijke datum helaas.

Afb. 15 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Afb. 16 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Afb. 17

Spoorpostroute 20

De lijn Smaleninkai-Pagėgiai heeft tot 1928 de nummeraanduiding 16.

Daarna -1928-1934- is nummer 20 de aanduiding voor de lijn Smaleninkai-Pagėgiai. De brief hiernaast (afb. 15) is vervoerd via spoorpostlijn 20, stem-peltype 2c, datum 21 ... 30.

Tweede Wereldoorlog

Zug 406 op de route Tilsit-Memel is wel in de literatuur genoemd en staat in de tabel van HBG 56. Het type stempel was niet duidelijk, maar nu dus wel: type 'Oval German I', het standaard Duitse spoorpoststempel in deze periode. De datum: 2.8.44

In de tabel van HBG 56 wordt op de lijn Dirschau-Memel Zug -10 en Zug -18 vermeld.

Op dit detail van de spoorkaart (1880) van de Preußischen Ostbahn (afb. 17) is Dirschau aangegeven: het knooppunt vlak onder Danzig. Van Insterburg gaat een lijn naar het noorden: de verbinding met Tilsit, tot juli 1881 een

private onderneming. Hier een kaart met het stempel van Zug 4--- (7.8.43) en een veldpostbrief met het stempel van Zug 6010 (2.8.44) (afb. 18 en 19).

Dirschau is de oude Duitse naam voor het huidige Tczew in Noord-Polen. Met de Poolse delingen kwam de stad onder gezag van Pruisen. In 1807 werd de plaats bezet door Poolse troepen, maar in 1815 werd de stad opnieuw deel van Pruisen, en in 1871 deel van het Duitse Rijk. Met de opening van de Pruisische Oostelijke Spoorlijn werd Dirschau een belangrijk knooppunt: een verbinding met Berlijn en Königsberg¹. Na de Eerste Wereldoorlog werd Tczew deel van de Tweede Poolse Republiek. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Tczew weer door Duitsland bezet. Het kreeg de oude naam Dirschau en maakte deel uit van de nieuwe Rijksgouw Westpreußen (26 november 1939) en later Danzig-Westpreußen.

De Königlich Preußische Ostbahn was de eerste belangrijke lijn van de Pruisische Staatsspoorwegen. Vanaf het Berlijnse Ostbahnhof ging de lijn via Bromberg, Dirschau en Königsberg naar Eydtkuhnen aan de Duits-Russische grens. Het Russische grensstation was Wirbalen/Werzbolovo/Virbalis (Kybartai). Alleen een deel van de lijn – van Kaliningrad naar het Litouwse Kibartai – is nu nog een belangrijke verbinding. In 1851 werd het eerste deel in gebruik genomen. In 1867 was de hoofdlijn (via Bromberg) gereed. De aftakking Insterburg-Tilsit was in 1865 gereed, maar de verbinding via Tilsit naar Memel werd pas in 1875 geopend.

¹ Zie: www.ostbahn.eu/html/die_ostbahn.html

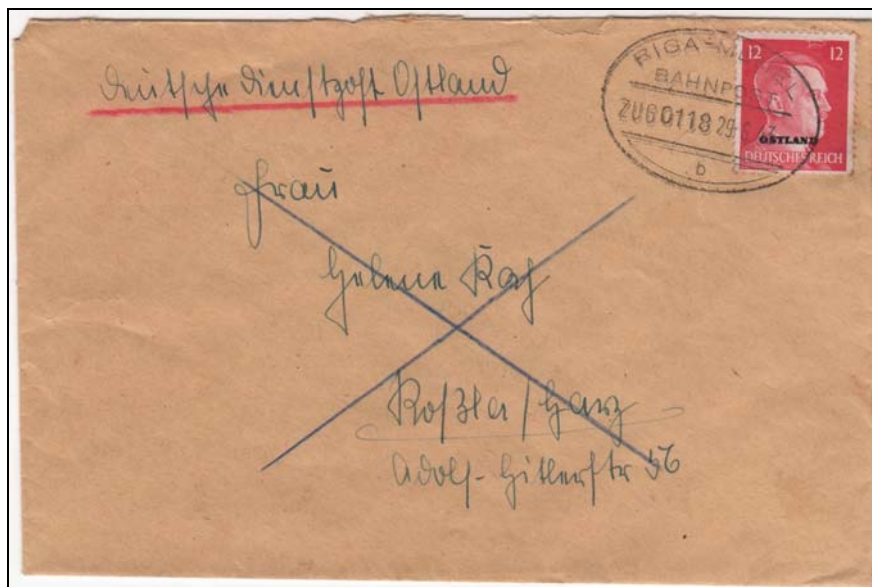
Afb. 18a (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)
Kaart met het stempel DIRSCHAU-MEMEL ZUG 4---.

Afb. 19 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)
Brief met het stempel
DIRSCHAU-MEMEL ZUG 6010.

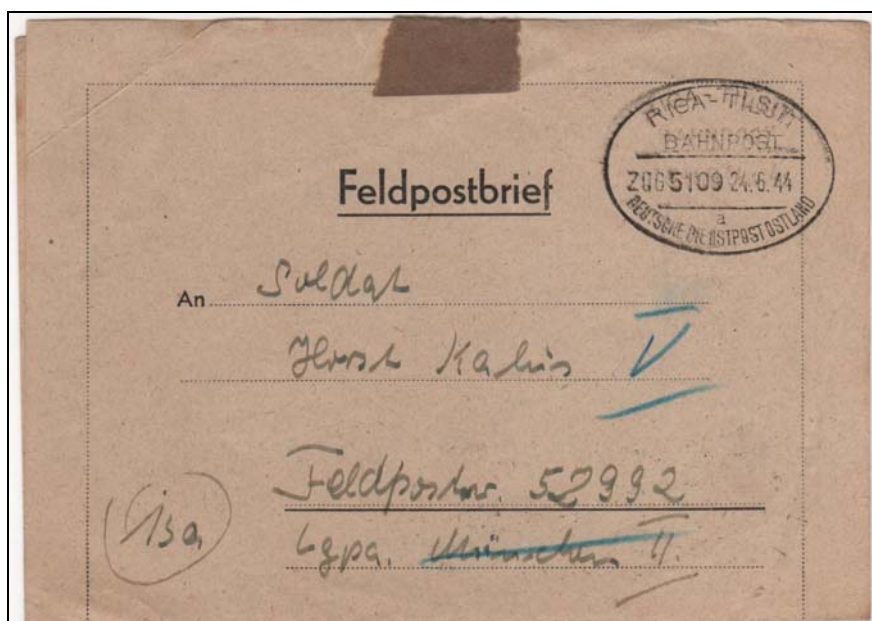
Afb. 20 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Afb. 21 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Afb. 22 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

De twee poststukken met het stempel van de lijn Riga-Memel (**afb. 20 en 21**) zijn wel vermeld in de tabel in HBG 56:

Zug 0118 (serieletter b, datum 29.6.43)

Zug 0151 (serieletter a, datum 15.1.44).

Beide stempels zijn type 'Oval German I', het standaard Duitse spoorpoststempel en de data vullen de tabel aan.

De veldpostbrief (**afb. 22**), die via de lijn Riga-Tilsit is verzonden, heeft een ander type stempel. Het stempel van ZUG 5109, serieletter a, heeft onderin de vermelding 'Deutsche Dienstpost Ostland': type 'Oval German II' in de tabel van HBG 56.

In de tabel staat bij Zug 5109, Riga-Tilsit, serieletter a, de opmerking 'Possible, but not yet found' en hier kunnen we dus de datum invullen: 24.6.44.

Op dezelfde lijn -Riga-Tilsit-, reed ook Zug 5110 (**afb. 23**), met het stempel Zug 5110, serieletter c, datum 13.9.43. Het stempeltype is hetzelfde als Zug 5109.

Zug 5110, kenletter c, staat wel in de tabel in HBG 56: de datumgegevens kunnen aangevuld.

Afb. 23b

Op de lijn Riga-Tilsit is ook een dubbelring-stempel zonder treinnummer gebruikt (**afb. 24**), datum 2.2.42, kenletter C.

In de tabel van HBG 56 word 11 januari 1942 als laatste datum genoemd.

Afb. 23a (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Afb. 24 (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

De Sovjet-periode

Afb. 25b

Hiernaast (afb. 25) een kaart uit Wilkieten, ooit gelegen in Oost-Pruisen, Kreis Memel. Nu heet de plaats Vilkyčiai en ligt in Litouwen. Het tweetalige spoorstempel Vilnius-Klaipėda heeft kenletter a en is van het type Ib. Het stempel is een aanvulling op de tabel in HBG 56: de datum is 7.4.51.

Hieronder de afbeelding van het stempel op een andere kaart uit Wilkieten (afb. 26). Deze kaart is verzonden via de lijn Kaliningrad-Sowjetsk, datum 14.3.52. De kaart hoort wel bij de posthistorie van Litouwen, maar het stempel is dus geen Litouwse spoorpost.

Afb. 26b

Eerdere aanvullingen op HBG 56

In HBG 58 (p. 55-56): Terugkomen op Ovale spoorstempel RYGA-KYBARTAI No. 2 met data 27 september (kenletter a). en 19-VII-1928. Route No. 4, Klaipėda-Kybartai, stempel type 3 (ovaal), kenletter b. De datum werd niet vermeld in HBG 58. Na sterk vergroten: 4 IX 1928.

Afb. 25a (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

Afb. 26a (collectie Hans-Christoph von Lindeiner)

In HBG 59 (p. 18-28): Spoorpost in Litouwen : Memelgebied, aanvulling

In HBG 59 (p. 53-54): Terugkomen op Lijn 18, type 2c, datum 26.II.27 (dus Telsiai-Šiauliai), de vroegst bekende datum Eydtkau-Wilna (1943, stempel in raam)

Bahnpoststempel Birschen-Schaulen, 'Oval German II/DDO' kenletter 'b', Zug 8802, 01-06-1944

MINSK (OSTLAND)-WILNA: 1943-1944

Stempelbuch'Firma Gleichman

HBG 60 (p. 46-51) Terugkomen op: Railway post in Lithuania Aanvulling: Route 57-58 (1873-1878)